

Ocenjujemo

Gledališče

Žalostinke iz srca Evrope
režija Jari Juutinen

SLG Celje (v koprodukciji s SADSONGSKOMPLEX:FI: Kristian Smeds)

★★★

Načinov utišanja žensk v zgodovini, vključno z literarno zgodovino, je mnogo, v primeru *Žalostink iz srca Evrope*, dramske predelave romana *Zločin in kazen* finskega dramatika Kristiana Smedsa, pa lahko zaznamo sodoben zasuk variacije na temo: žensko na videz postavi v središče, je monodrama za žensko igralko, ki pa – in to je pomenljivo – za začetek ostaja zgolj kurba, označena z maločim drugim kot svojim poklicem in odnosi z bližnjimi. Že mogoče, da *Žalostinke iz srca Evrope* Sonjo Marmeladovo (Maša Grošelj) na odru pustijo kot edino s telesom prisotno, toda v duhu sta na odru prisotna zlasti njen oče, Marmeladov, ter partner, Raskolnikov. Le v kratkem, balastnem uvodu, ki ne podaja pristnega protagonistkinega izkustva, je Sonja namreč

Sonja; pretežni del predstave nato preigrava zgodbe Marmeladova, mačehe (najkrajši monolog) in Raskolnikova. Zgodbe so podajane prvoosebno, Sonja pa v njih pravzaprav izgine. Nimamo niti zares vtisa, da gledamo Sonjo Marmeladovo, ki igra Marmeladova ali Raskolnikova – vtis imamo, da gledamo sicer izvrstno Mašo Grošelj, ki s širokim igralskim diapazonom igra najprej Sonjo Marmeladovo, nato pa še tri druge like. Njihove zgodbe so podane s tremi krajšimi, v primerjavi z romanom psihološko in dogajalno osiromašenimi pripovedmi. Vsaka zgodba sama po sebi je – jasno, *Zločin in kazen* je pač klasika – pretresljiva, prepričljiva in »večna«; ravno zato se je še vedno mogoče poenačiti in sočustvovati z vojakom, ki doživlja

posttravmatsko stresno motnjo, njegovo partnerico pa tudi s faliranim študentom, psihotikom, ki je v psihozo zdrsnil zaradi neznosnih družbenih okoliščin in neenakosti.

Toda Sonja, ženska, ki skuša vse te ljudi bodisi preživljati z lastnim telesom bodisi reševati, podpirati in z njimi sočustvovati, pod temi zgodbami izgine. Težava je v tem, da v svetu drame prav zares izgine; ni več nič drugega kot glasovi teh bližnjih, njeno prehajanje iz vloge v vlogo pa skorajda spominja na psihopatologijo v filmski kulturi pogosto uporabljane disociativne motnje identitete, ki jo javnost še vedno pozna pod oznako »multiple osebnosti«.

A niti v takih skrajnih stanjih travmirana oseba ne izgine v celoti. Ženska, kot je Sonja, ki neskončno empatira, ki morda celo res razvije nekakšno disociativno motnjo in morda res biva v ego stanjih svojih bližnjih, ne bi smela izginiti v celoti; tu je ključna zmeta teksta, ključni sovinistični zdrs, ki pokaže, da v *Žalostinkah iz srca Evrope* nimamo »Sonjine perspektive dogajanja«, temveč imamo še en izbris ženske in ženske bivanjske izkušnje; niti njena norost, ki se

porodi zaradi nešteti travmatičnih situacij, nima v sebi nič njenege – ne zdi se, da bi bilo to skladno z realnostjo travmiranih oseb, pa tudi literarno prepričljivo ni, saj Sonja v drami deluje bolj kot pripovedovalka, ne kot polnokrvna protagonistka; kjer bi morale nastajati trenje med zgodbami, ki jih odigra, in njenimi lastnimi vsebinami, ni ničesar, praznina. Kjer bi morali biti Sonjini vzgibi, čustva, odzivi, Sonja kot ženska, ki se kruši pod težo zgodb bližnjih, ki jo obtežujejo in brišejo, a vendarle tudi ženska, ki pod vsemi temi vsebinami kljub vsemu še biva kot subjekt, kot individuum – ne le kot odmev tujih zgodb, temveč tudi kot nosilka lastne – je ništrc. Sonja ne obstaja. Niti kot ženska niti kot lik.

Postavitev sama je sicer kompaktna, tekoča, atmosfersko prepričljiva. Svetloba in glasba predstavo nevsiljivo, konsistentno podpirata, kostumografija je izčiščena in se idejno sklada s Sonjinimi prehajanji med različnimi ego stanji. Vprašanje torej v resnici ni, kako bi bila lahko predstava kot taka boljša, temveč zakaj to dramsko delo sploh postaviti.

ANJA RADALJAC

Že mogoče, da *Žalostinke iz srca Evrope* Sonjo Marmeladovo na odru pustijo kot edino s telesom prisotno, toda v duhu sta na odru prisotna zlasti njen oče in partner. FOTO JAKA BABNIK/SLG CELJE